

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת סנהדרין - דף סג סד

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

נושא היום: ע"ז שאין בה מעשה. להזכיר שם ע"ז. יצר עבודה זרה ושל עריות. מעביר בנו למולך.

לדעת רבי אמי אם זיבח קיטר וניסך בהעלם אחד, חייב אחת. **אמר אביי** שמקורו מ"ולא תעבדם" שכללה התורה הכל כעין עבודה אחת. **אביי עצמו חולק** וסובר שנאמר ג' פעמים לשון השתחוויה ("לא תשתחוו להם ולא תעבדם" "לא תשתחוו לאלהיהם" "כי לא תשתחוו לאל אחר") ללמד (למסקנא) לכדרכה ושלא כדרכה, היינו עבד דרך כבוד ע"ז שהדרך לעבודה בכיבוד, **אולם** עבד בכיבוד אחר (בכדרכה ממש כבר נלמד "איכה יעבדו הגוים האלה"). ללמד לשלא כדרכה, לחלק שחייב חטאת על כל עבודה ועבודה אף שהיה בהעלם אחד.

התבאר בעל הלל אם אמר לע"ז אלי אתה חייב סקילה, **אמר רב נחמן בשם רב** כיון שאמר אלי אתה חייב, **ומבאר רבנן** שחידושו של רב לחייבו קרבן בשוגג, והדבר תלוי במחלוקת ר"ע ורבנן, **לדעת רבנן** מדף אינו חייב בקרבן כיון שיש חייב רק על דבר שיש בו מעשה ולא רק עקימת שפתיים, **וכך אמר ר"ל** שחייב על השתחוויה זה לשיטת ר"ע שלא צריך מעשה נמור. וא"כ ר"כ בו חייב קרבן **לדעת ר"ע**, שהיה צד לומר דווקא מדף ר"ע בו חייב קרבן כיון שנכתב בסמוך לחיוב הגמור, אולם אמר אלי אתה שאין כאן מעשה אולי אינו בקרבן, **קמ"ל** שיש היקש "וישתחו לו ויזבחו לו ויאמרו" הוקש אמירה לזביחה שבשניהם יש חייב.

בבבא בתרא אמר "אלה אלהיך ישראל אשר העלך מארץ מצרים" **אמר ר"ח** אם לא היה "ו" ההופכת לרבים במילה "העלך" היה משמע שישראל כפרו לגמרי והיו מתחייבים הרשעים כליה, **והדבר תלוי במחלוקת, דעת אחרים** בשייתוף אין כליה, **ואמר רשב"י** שהרי אף במשתף אחרים עם הקב"ה נעקר מן העולם, ומה שנאמר "העלך" שרצו לקבל הרבה אלהות מלבד העל.

התבאר במשנה, מגנף, מנשק, מכבד, מרפץ, מרחץ, סך, מליבש, מנעיל, הונדר בשמו, או הנשבע בשמו, יש בהם איסור לא תעשה. **אמר רב דימי בשם ר"א** שיש מלקות על כל הלאוים למעט "ונדר ונשבע" שהם לאו שאין בו מעשה. **שואלת הגמ'** והרי שאר הלאוים זה לאו שבכללות שאין לוקים עליו, **והכל נלמד מ"לא תלכונו אחרי אלהים אחרים" והמקור** שאין לוקין על לאו שבכללות, שמהפסוק "לא תאכלו על הדם" לומדים **א**, שהאכל מהבהמה בעודה מפרכת עובר בלאו. **ב**, אסור לאכול מהבהמה כל זמן שלא נזרק הדם על המזבח. **ג**, לרבי דוסא שאין נותנים סעודת הבראה לאלילים על הרוגי מיתת ב"ד. **ד**, לר"ע סנהדרין שדנו למיתה לא אוכלים באותו היום. **ה**, לר"ח אזהרה לבן סורר ומורה. **ואמר רבי אבין בר חיאי** על כל האיסורים הנזכרים אין לוקים כיון שמוגדרים כלאו שבכללות.

רבנן אמר בשם ר"א לאידך גיסא על כל הלאוים במשנה אינו לוקה כיון שהם לאו שבכללות, אולם על נדר ונשבע לוקה, **ותמה הגמ'** שהרי אלו לאוים שאין בהם מעשה. **ביארה הגמ'** כשיטת רבי יהודה שלאו שאין בו מעשה לוקים עליו, **ממה שאמר רבי יהודה** שאין לוקים על איסור "ונת" כיון שנכתב עשה אחר הלאו, **אולם לרבי יעקב** אין לוקין כי אין בו מעשה, מובאר לרבי יהודה שלוקים אף על לאו שאין בו מעשה.

המקור לנדר בשם ע"ז ונשבע בשם ע"ז, "וישם אלהים אחרים" לא תזכירו" **וכן** לא יאמר אדם לחברו המתן לי בצד עבודה זרה פלונית. "לא ישמע על פיך" שלא ידור ולא ישבע, ולא יגרום לאחרים שידור וישבעו בשם ע"ז. **ביאור אחר**, לא ישמע על פיך מתייחס למסית ומיח, **הכוונה** לאזהרה רק למיח, שמסית כתוב במפורש "וכל ישראל ישמעו ויראו". **אמר אביו של שמואל** אסור לומר שותף עול גוי שמא יתחייב לו שבועה וישבע בשם ע"ז והרי אמרו "לא ישמע על פיך" שלא תגרום לאחרים להישבע בשם ע"ז.

עולא לן בעיר קלנבו" ושאר דבר זה **לרבא** שאילו אותו שהרי "שם אלהים אחרים לא תזכירו" **אמר לו עולא בשם ר"ח**, שמותר להזכיר שם שכתוב בתורה "כרע בל קרס נבו". **שאל רב מרשיא** והרי במשנה בזבין כתוב "גדיין" שם של מקום וזה שם ע"ז ולא כתוב בתורה. **ביאר רבינא** שכתוב "הערכים לגד שולחן".

אמר ר"ל כי לצינות אסורה מלבד לצינות על ע"ז "כרע בל קרס נבו וכו'" הפסוק מתלווץ על העבודה זרה שבדומה לחולי מעיים לא יכול לקום מביד הכסא, **וכן** נאמר "גילו על כבודו כי גלה ממנו" וכאילו מקרא "כבידו" חולי מעיו המכבידים עליו. "ויעשו להם מסכה מספספס כתבונם עציבים" **ביאר רבי יצחק** שכל אחד עשה לו צורת ע"ז שהיה עובד אליה וכל פעם שנזכר מוציאה חכיסו ומחבקה ומנשקה. "זובחי אדם עגלים ישקון" **אמר רבי יצחק** שביאר בבית מדרשו של רבי אמי, כמרי הע"ז אילפו את בהמות הע"ז שכשאר רואים בעלי ממון הם מקבלים אוכל, וכאשר יצאו בעלי הממון מבתיהם היו רצים אחריהם הבהמות של הע"ז כדי שיתנו להם אוכל, ומחמתם כך באו לעבוד ע"ז. **שאל רבא** א"כ היה צריך להיות כתוב "עגלים ישקון לזבוח אדם". **ביאר רבא**, הזובח בנו לע"ז ואמר לו דורון גדול הקריבו ולכן יבא אף הוא וינשק את הע"ז.

הע"ז שהביא שנחריב לארץ ישראל "את סכת בנות" **ביאר רב יהודה בשם רב**, הכוונה לתרנגולת. "ורגל" הכוונה תרנגול. "אשימה" עז. "נבחו ותרתק" כלב וחמור. "אדרמלך" פרד, שניתן לאדר עליו בטעינה. "ענמלך" סוס, מסייע לאדונו במלחמה. **אביו של חזקיה** המלך רצה לשרוף באש של ע"ז, אולם אמו סכה אותו בדם סלמנדרא, שהסך מדמה אין האש שולט בו.

אמר רב יהודה בשם רב, הסיבה שעבדו ישראל ע"ז כדי לפרוק עול תורה ולעבור על איסור עריות, ולא משום חמדת הע"ז. **שאל רב מרשיא** והרי ר"א ביאר "כזכור בניהם מזבוחתם" שהתגעגוע לע"ז. **ביארה הגמ'** שזה לאחר שכבר עבדו.

ונתתי פגריכם על פגרי גלוליהם, אליהו הנביא הסתובב על הנפוחים מחמת רעב שהיו בירושלים, ראה תינוק שאמר לו שלא נשאר ממשפחתו אף אחד, אמר לו אליהו אלמד אותך דבר שמחמתו תוכל לחיות, ולימד אותו לומר "שמע ישראל ד' אלוהינו ד' אחד", אמר לו התינוק שלא יאמר דבר שאינו לא למדו שם שמים, והוציא הילד ע"ז שלו חיבק ונישק ונבקעה כרסו יומת. אף בהז **מבאר הגמ'** שכל זה היה לאחר שכבר אביו דבוקים בע"ז אז חיבבוהו.

אמר רב יוסי ברבי חנינא נאמר ג' פעמים כ"ע"ז, לחייב **א**, כדרכה. **ב**, שלא כדרכה. **ג**, למולך. **ומי שלמד שמלך** בכלל שאר ע"ז, לומד למעביר בנו שלא כדרכה. **מי שלמד שמדף** בכלל ע"ז זכר כרת במדף לדרוש כדברי ר"ע ורבי ישמעאל שנכתר מהעולם הזה ומהעולם הבא. **ומה שנאמר** לשון ותכרת, דיברה תורה כלשון בני אדם.

עיונים על הדף

לאו שבכללות אין לוקין עליו.

בגמ' הביאו ג' לשונות האם לוקים רק על נשבע ונדר בשם ע"ז, או לוקים על שאר העבודות ועל נדר ונשבע אין לוקין, והנידון הוא משום לאו שבכללות ולא שאין בו מעשה.

בגמ' לפנינו הדבר פשוט שאין לוקין על לאו שבכללות, עוד קודם שנבאר מהו לאו שבכללות, ראוי לציין שבכמה מקומות בש"ס הביאו מחלוקת אביי ורבא בענין עד שיש אף סתירה בין הסוגיות בנושא, ועמדו על כך הראשונים בב"מ

